Державна мовна політика у розрізі повноважень державних органів влади

Державна мовна політика – не лише про закони, а й про кожного з нас. Роз'яснюємо ролі державних органів влади у формуванні та реалізації державної мовної політики, щоб кожен мав доступ до зрозумілої інформації.

Міністерство культури України

Мінкульт є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної мовної політики.

Мінкульт відповідно до покладених на нього завдань: здійснює нормативно-правове регулювання у сфері державної мовної політики; визначає перспективи та пріоритетні напрями розвитку у сфері державної мовної політики; вживає заходів до забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України; здійснює заходи щодо реалізації положень Європейської хартії регіональних мов або мов меншин у сфері культурної діяльності.

Положення про Мінкульт: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF#Text

Уповноважений із захисту державної мови

З метою сприяння функціонуванню української мови як державної у сферах суспільного життя на всій території України діє Уповноважений із захисту державної мови.

Секретаріат Уповноваженого із захисту державної мови є державним органом, що утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до статті 52 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» для забезпечення діяльності Уповноваженого із захисту державної мови.

Основними завданнями Секретаріату є організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Уповноваженого із захисту державної мови.

Повноваження та особливості функціонування Уповноваженого із захисту державної мови, а також Секретаріату Уповноваженого із захисту державної мови визначено статтями 49-57 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (розділ VIII Захист державної мови).

Завданнями Уповноваженого є захист української мови як державної, а також захист права громадян України на отримання державною мовою інформації та послуг у сферах суспільного життя, усунення перешкод та обмежень у користуванні державною мовою.

В межах реалізації покладених на нього завдань Уповноважений, зокрема розглядає скарги фізичних та юридичних осіб на дії та бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій всіх форм власності, інших юридичних і фізичних осіб щодо дотримання вимог законодавства про державну мову; складає протоколи та застосовує стягнення у випадках, встановлених законом.

Положення про Секретаріат Уповноваженого: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002940-20#Text

Національна комісія зі стандартів державної мови

Національна комісія зі стандартів державної мови є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовує та координує Кабінет Міністрів України через Міністра освіти і науки.

Комісія відповідно до покладених на неї завдань виконує наступні функції: напрацьовує і затверджує стандарти державної мови, зокрема: правопис української мови та зміни до нього; українську термінологію, зокрема правничу та медичну; стандарти транскрибування і транслітерації.

Розробляє і затверджує Класифікацію рівнів володіння державною мовою з урахуванням рекомендацій Ради Європи з мовної освіти (CEFR). Визначає і затверджує вимоги до рівнів володіння державною мовою для набуття громадянства України; затверджує порядок перевірки рівня володіння державною мовою.

Розробляє та подає у встановленому законом порядку на розгляд Кабінету Міністрів України проєкт Порядку проведення іспитів з метою перевірки рівня володіння державною мовою; затверджує завдання для проведення іспиту, а також організовує та проводить іспити для визначення рівня володіння державною мовою або призначає спеціально уповноважені державою установи (організації), які проводять іспити. Видає державні сертифікати про рівень володіння державною мовою та веде реєстр таких сертифікатів.

Положення про Національну комісію зі стандартів державної мови: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/911-2019-%D0%BF#Text

Державна служба України з етнополітики та свободи совісті

Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (ДЕСС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав корінних народів і національних меншин в Україні.

ДЕСС відповідно до покладених на неї завдань: сприяє збереженню і розвитку самобутності корінних народів і національних меншин в Україні, задоволенню їх культурних, мовних та інформаційних потреб, а також сприяє діяльності громадських об’єднань національних меншин України щодо організації та проведення культурно-мистецьких і мовно-просвітницьких заходів. Розробляє заходи щодо збереження і забезпечення культурного і мовного розвитку корінних народів і національних меншин в Україні.

Положення про ДЕСС: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2019-%D0%BF#Text

Місцеві державні адміністрації

Місцеві державні адміністрації здійснюють державний контроль за додержанням законодавства з питань науки, мови, реклами, освіти, культури, охорони здоров’я, материнства та дитинства, сім’ї, молоді та дітей, соціального захисту населення, фізичної культури і спорту.

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» (пункт 9 статті 16): https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#top

Корисні посилання на нормативно-правові акти, якими врегульовані питання державної мовної політики:

Конституція України (стаття 10): https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text;

Закон України «Про культуру» (стаття 5) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text;

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text ;

Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» (стаття 10): https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text;

Стратегія популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова - успішна держава» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-2019-%D1%80#Text;

Державна цільова національно-культурна програма забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/243-2024-%D1%80#Text;

Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text;

Перелік мов національних меншин (спільнот) та корінних народів України, яким загрожує зникнення https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/670-2024-%D0%BF#n8;

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text.

Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (пункт 4 частини третьої статті 3)

Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text (абзац десятий частини першої статті 3)

Кодекс України про адміністративні правопорушення https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text (стаття 188^{52})